

newsletter

Hrozí světová recese?

Robert Holman
člen bankovní rady ČNB

Robert Holman:
Hrozí světová
recese?

Václav Klaus:
Oběti a ztráty února
1948

Karl-Peter Schwarz:
Muž s pevnými
názory na Pražském
hradě

Lukáš Kovanda:
EU nemá
v pořádku účty

Michal Petřík:
Naděje a omyly
Ferdinanda Peroutky

Hrozí nám světová recese? Možná ano, ale není třeba bubnovat na poplach. V posledních několika desetiletích ekonomové pozorují, že cykličnost ekonomického vývoje se zmenšuje. Je to přičítáno větší pružnosti a síle kapitalistických ekonomik, větší váze služeb v domácím produktu a také zdravějšímu a odolnějšímu finančnímu systému. Zároveň pozorujeme, že impulzy k vzestutí nebo ke smršťování ekonomické aktivity přicházejí již ani ne tak z reálné ekonomiky, ale spíše z finančních trhů, které bývají spouštěcím mechanismem cyklických výkyvů.

Rizikové hypotéky

Jen málokdo si v létě loňského roku myslel, že to, co se na první pohled jeví jako krize na trhu druhořadých hypoték, by mohlo mít tak dalekosáhlé dopady na americkou ekonomiku. Až nyní se ukazuje, že tomu tak je. Jak se vlastně může z hypotéční krize stát recese, o které se v poslední době mluví a píše čím dál víc? Možným impulzem mohlo být chování americké centrální banky v roce 2001. Tehdy prasknutí bubliny na amerických akciových trzích a hrozba recese „přinutila“ Federální rezervní systém (FED), přesněji řečeno tehdejšího guvernéra Alana Greenspana, k zahájení série dramatického snižování úrokových sazeb ze 6,5 % na 1 % v průběhu několika málo let.

Na nízkých úrovních zůstávaly úroky v USA od roku 2001 až do roku 2004. V tomto prostředí levných úvěrů vznikla vysoká poptávka po hypotékách. Pod dojmem této poptávky a vidiny větších zisků jakož i pod tlakem konkuren-

Cykličnost ekonomického vývoje se zmenšuje. Je to přičítáno větší pružnosti a síle kapitalistických ekonomik, větší váze služeb v domácím produktu a také zdravějšímu a odolnějšímu finančnímu systému.

ce v bankovním sektoru začaly americké hypotéční banky nabízet stále více rizikových hypotéčních úvěrů. Vždyť v Americe chce mít každý vlastní dům. A americké banky se tolik neřídí evropskými

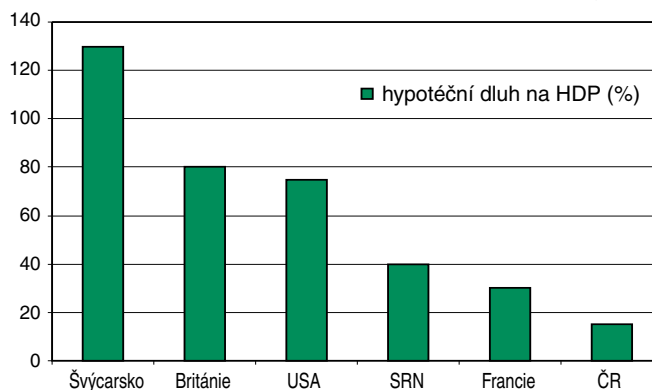
nepsanými pravidly o tom, že nebonitní klienti (klienti neschopní prokázat dostatečně vysoký perspektivní příjem) nemohou na hypotéky určité výše dosáhnout.

Americké hypotéční banky začaly ve velkém měřítku poskytovat „sub-prime mortgages“ - hypotéky nebonitním klientům. Ceny nemovitostí rostly a utvrzovaly poskytovatele i příjemce hypoték ve víře, že růst trhu bude pokračovat stále - nebo alespoň do doby, než se hypotéky splatí. Banky očekávaly, že pokud by někteří dlužníci ztratili platební schopnost, mohly by zajištěné nemovitosti beze ztráty prodat.

Finanční trhy jsou velmi pružné a inovativní. A tak se brzy začaly objevovat a využívat finanční inovace - různé druhy úvěrových derivátů nebo sekuritizace úvěrů - které umožňovaly hypotéčním bankám poskytujícím podřadné hypotéky zbavovat se rizika jeho odprodáváním. Uvolňovaly si tím ruce k poskytování dalších hypotéčních úvěrů. Velké investiční banky

BŘEZNOVÝ GRAF CEPU

Zadluženost Čechů - důvod ke znepokojení?

pak tyto hypotéky seskupovaly a sekuritizovaly - převáděly do podoby dluhopisů, které pak prodávaly dalším finančním institucím. Tak se tyto balíky sekuritizovaných hypoték dostávaly do portfolií jiných bank, pojišťoven, penzijních fondů, podílových fondů.

Zvláštní roli v tomto finančním kolotoči sehrávaly ratingové agentury, které dávaly těmto dluhopisům (též díky účasti velkých investičních bank v celém procesu) poměrně vysoký rating, takže je mohli nakupovat nejen rizikově orientovaní investoři, ale i konzervativně investující pojišťovny, penzijní a podílové fondy. A jelikož v období nízkých úrokových sazeb a všeobecné prosperity byl apetit po vyšších výnosech spojených s vyšším rizikem značný, šly tyto finanční instrumenty dobře na odbyt.

Inflace klepá na dveře

Díky úvěrové expanzi začala klepat na dveře inflace. Nezabránil tomu ani růst produktivity v USA ani levné čínské zboží na světových trzích. A tak FED začal od roku 2004 zase se zvyšováním úrokových sazeb a dostal se v roce 2006 až na 5,25 %. Dopady zpřísněné měnové politiky byly jednoznačné: nebonitní dlužníci začali mít problém

se splácením hypoték. Trh s nemovitostmi již vychládal, a tak banky ani dlužníci nemohli počítat s tím, že jejich problémy bude řešit růst tržní hodnoty zastavených nemovitostí.

Aktivismus v měnové politice, snaha „řídít“ ekonomiku prostřednictvím častých změn úrokových sazeb, v konečném důsledku pouze prohlubuje problémy cyklického vývoje.

Řetěz událostí logicky pokračoval: dluhopisy kryté podřadnými hypotékami (jejichž bonitu předtím investoři nezkoumali) začaly ztrácet na hodnotě. Ukázalo se, že metody jejich oceňování nejsou příliš jasné a že jejich ratingy zřejmě neodpovídají kvalitě v pozadí ležících hypoték. Ceny těchto instrumentů v bilancích bank, hedgeových, podílových a penzijních fondů klesly a jejich majitelé utrpěli obrovské ztráty.

Finanční svět je úzce spojen s reálnou ekonomikou. Banky musí plnit pravidla kapitálové přiměřenosti, tj. mít ke svým rizikově váženým aktivům určitý podíl vlastního kapitálu. Pokud jim jejich ztráty ujíždají z kapitálu, jsou

nuceny omezovat poskytování úvěrů. Pak dochází k poklesu investic a spotřeby a ohlašuje se hospodářská recese. V USA je (oproti Evropě) situace o to horší, že velká část obyvatelstva drží úspory v akciích. Když nastane větší propad burz, výdaje obyvatelstva těž poklesnou. Nelze přitom očekávat, že hospodářský růst v Číně a Indii spasí Ameriku a zbytek světa - pokud recese nastane, přenese se prostřednictvím obchodních vztahů do dalších zemí.

Ozdravný proces

Recese bývá v jistém smyslu ozdravným procesem - „čistí“ trhy od špatných investic a od neprozíravých investorů. Je však potvrzenou zkušeností, že v dobách konjunktury na sebe investoři berou více rizik, než je zdravo, a v dobách recese se rizikům vyhýbají víc, než je zdravo. Proto se svět nikdy zcela nevyhne konjunkturálnímu kolísání. Vlády a centrální banky tomu nemohou zabránit, pouze se mohou mít na pozoru před tím, aby k němu špatnou politikou ještě více nepřispívaly.

Byla reakce americké centrální banky na hypotéční krizi a potažmo na hrozbu hospodářské recese správná? Neměl FED spíše nechat trhy,

aby se „vyčistily“, a investoři, aby se poučili, než spěšně do dávají na trh další peníze a tím vlastně oddalovat bolestivé řešení problémů, kterému se Amerika stejně nevyhne?

Jakmile problémy uzrají, centrální banka vždy prožívá dilema, zda nechat věcem volný průběh nebo se snažit ekonomice pomoci. Záleží na tom, kam až věci dospěly. Přesto lekce pro centrální banky zde je - aktivismus v měnové politice, snaha „řídít“ ekonomiku prostřednictvím častých změn úrokových sazeb, v konečném důsledku pouze prohlubuje problémy cyklického vývoje. Aktivismus v měnové politice nebyl cizí FEDu v dobách Alana Greenspana a není mu cizí ani dnes. Důsledky však nemusí nést jen sama Amerika, na to je náš svět už příliš hospodářsky propojený.

Centrální banky malých zemí nemají tu moc izolovat své domácí ekonomiky od zbytku světa. Pokud globální recese přijde, nevyhne se jí. Přesto však budeme v takovém případě moci ocenit autonomnost národní měnové politiky, která může zmírňovat důsledky poklesu zahraniční poptávky na naši ekonomiku. ■

NABÍZÍME

CEP nabízí sborník č. 65/2008 „Zahraníční investice - cíl hospodářské politiky“, do něhož přispěli **Martin Říman, Vladimír Tomšík, Eva Zamrazilová, Stanislava Janáčková, Martin Jahn, Petr Mach, Vladimír Drábek** a **Tomáš Munzi**. Editorem je **Marek Loužek**. Předmluvu ke sborníku napsal prezident **Václav Klaus**.

Cena: 50 Kč, 104 stran.

CEP nabízí sborník č. 63/2007 „Konec České konsolidační agentury“, do něhož přispěli bývalý ministr financí **Ivan Kočárník**, člen bankovní rady ČNB **Pavel Řežábek**, generální ředitel zanikající ČKA **Zdeněk Čáp**, analytici ČNB **Luboš Komárek** a **Miroslav Kollár**. Editorem je **Marek Loužek**. Předmluvu napsal **Václav Klaus**.

Cena: 50 Kč, 78 stran.

objednávky na www.cep.in.cz • tel. 222 192 406, e-mail: cep@cep.in.cz

Oběti a ztráty února 1948*

Václav Klaus

Vážení vzácní hosté, vysocí ústavní činitelé, vážený pane arcibiskupe, ale zejména vážení členové Konfederace politických vězňů, Sokola, Orla a dalších organizací, kteří jste symbolem i obětmi událostí, jejichž šedesáté výročí si dnes připomínáme, cením si toho, že jste dnes na Pražský hrad, k soše našeho prvního prezidenta, přišli právě Vy.

Přesně před šedesáti lety vyvrcholil v tehdejším Československu protidemokratický převrat, který znamenal konec – válkou i poválečným obdobím sice oslabené, ale přesto – demokracie. Na následujících 41 let nás tento převrat uvrhl do nesvobody, železnou oponou nás oddělil od svobodného a vyspělého světa, způsobil ničím neobhajitelný zmar životů či životních osudů obrovského počtu lidí a znemožnil nám svobodně žít, jednat i myslet.

I když byla míra tragédie lidských osudů velmi nestejná, oběti února 1948 jsme byli skoro všichni. Těch, kteří díky tomu, co se tehdy stalo, vítězili, resp. si namlouvali, že vítězí, bylo málo. Že konec konců i mnozí vítězové byli oběťmi, není žádná hříčka se slovy či protimluv.

Někdo v důsledku toho, co se stalo před šedesáti lety, ztratil „jen“ kariéru, možnost seberealizace, svobodu nahlas mluvit, psát, cestovat, pracovat ve svém oboru, uplatnit se podle svých schopností. Jiní nenávratně ztratili léta života v krutých věznicích a pracovních lágrech. Bylo i nemálo těch, kteří ztratili to nejcenější – život. Na popravištích, ve věznicích, nebo na útrapy, které nebylo možné vydržet.

Někdo komunistickému re-

žimu věřil a aktivně mu sloužil. Někdo mu sloužil, ač mu nevěřil. Někdo mu nevěřil a snažil se na něm nepodílet. Někdo mu nevěřil a nejrůznějším způsobem mu vzdoroval. Absurdní, ale v podstatě symptomatické je však to, že byli tvrdě perzekvováni všichni: lidé, kteří režimu věřili i nevěřili, ti, kteří mu vzdorovali, ti, kteří se jen potichu vezli, ale i ti, kteří mu aktivně pomáhali.

Ztráty individuální, ale i ztráty pro národ jako celek byly nesmírné, i když je žádné statistiky nikdy nemohou vyjádřit. Dá se o nich mluvit, psát, bádát, ale i z toho vzniká jen velmi nedokonalý obraz tragické skutečnosti pouňorové komunistické éry.

Mým sebemenším úmyslem teď není pokoušet se k deskripci či analýze tohoto období cokoli přidávat. Jde mi o něco jiného. Již více než osmnáct let prožíváme éru, kdy je toto všechno – našťestí – již minulostí. Musíme pomáhat těm, kteří byli komunismem nejvíce postiženi, ale naším neméně důležitým, a pro generace pamětníků nezastupitelným úkolem je přispět k pochopení toho, jak k celé tragédii došlo.

Přežívá názor, že byl zrod komunismu něco jako přírodní pohroma, která se stala, kterou nikdo nezavinil a jestli ji někdo zavinil, pak to byl Stalin a imperialistické ambice Sovětského svazu, za aktivní pomoci našich tehdejších komunistů. Pro izolovaného jednotlivce a zejména pro vnějšího povrchního pozorovatele to možná tak vypadat může. Národ jako celek z toho ale tak snadno vyjít nemůže.

Souhlasím s těmi, kteří se domnívají, že v únoru 1948 chyběl jakýkoli silný, organizovaný a proto akceschopný odpor, a že chyběl politický vůdce, který by se s předvídatelností a schopností ho řídit po-

stavil do jeho čela. Souhlasím i s tím, že levicovost našich kulturních a intelektuálních elit (či pseudoelit) svými názory a postoji únorový zvrát vědomě či podvědomě předpřipravovala a, zdá-li se toto příliš tvrdým soudem, že přinejmenším radikálně snižovala odolnost celé společnosti vůči komunistické ideologii.

Námitkou proti této argumentaci bývá, že i jiné východoevropské země, ač tam tento faktor tak silně nepůsobil, dopadly stejně a že od akceptace této ideologie nebyly daleko ani některé západoevropské země, které v té době zamířily také hodně doleva. To je sice pravda, ale pro nás to nemůže být žádnou výmluvou. Dá se proto říci, že to měli v únoru 1948 komunisté v Československu relativně snadné a že i proto první větší pokus o revoltu proti totalitě na sebe u nás nechal čekat dvacet let, tedy o desetiletí déle než v Polsku, Maďarsku a východním Německu.

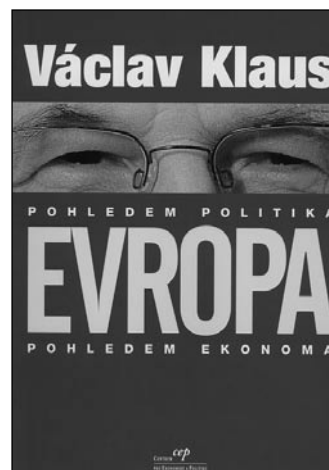
Všechny tyto skutečnosti jsou důležité zejména tehdy, vycházíme-li z toho, a já z toho vycházím, že je naším úkolem zabránit v budoucnu vzniku dalších obdobných

„únorových událostí“. Ty určitě nepřijdou z té samé ideologie, která způsobila únor 1948. Budou s ní však mít – i přes jiný název a některé odlišné vnější znaky – shodnou podstatu: budou mít líbivou, patetickou, jednotlivce přesahující, na první pohled ušlechtilé znějící, ve jménu dobra člověka či pokroku vystupující myšlenku, a její stoupci budou mít sebevědomí tvrdit, že je pro její realizaci oprávněné člověka a jeho svobodu obětovat.

Některé kandidáty na tuto myšlenku a na její realizaci známe, i když pro uši mnohých jejich dnešní slova zatím neznějí dostatečně hrozivě. To se však v roce 1948 generacím mých rodičů a prarodičů zdálo také.

Právě proto jsme povinni tuto naši zkušenost stále znovu a znovu připomínat. I proto je potřebné toto dnešní setkání s Vámi, jejichž oběti i prožitků, ale i dnešní angažovanosti si tolik vážím. Věřím, že právě Váš život je pro všechny nepozorné a neopatrné tím skutečným poučením. Poučením, které způsobí, že všechny oběti a ztráty nebyly nadarmo. ■

NABÍZÍME

Kniha **Evropa pohledem politika – pohledem ekonomika** je souhrnem textů **Václava Klause**, které na téma evropské integrace napsal v letech 1993–2001. Klausův přístup lze shrnout jedním slovem – eurorealismus. Kniha může být cenným zdrojem informací nejen pro politology a ekonomy, ale pro všechny občany, kteří jsou ochotni vnímat problémy evropské integrace v celé jejich šíři, realisticky.

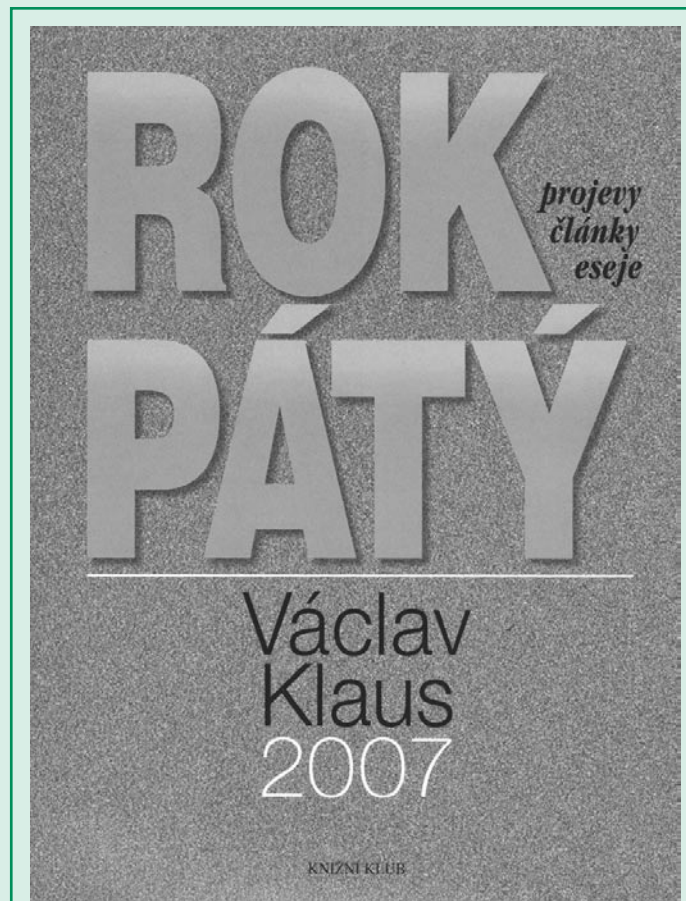
Cena: 100 Kč, 224 stran.

objednávky na www.cepin.cz

*) Projev prezidenta republiky na vzpomínkovém shromáždění k šedesátému výročí února 1948. Pražský hrad, Rothmayerův sál, 25. 2. 2008.

Karl-Peter Schwarz:
Muž s pevnými názory na Pražském Hradě

Kompletní text viz tištěný newsletter.

Prezident republiky předkládá i pátý rok ve svém úřadu veřejnosti podrobný přehled své činnosti: „**Rok pátý – projevy, články, eseje**“. Kniha zachycuje celou standardní agendu prezidenta republiky, včetně jeho cest po republice, setkávání s občany a konfrontaci s problémy, jimiž česká i světová veřejnost žije. Kniha obsahuje bohatý faktografický materiál, mnoho i dosud nepublikovaných fotografií i osobní prožitky. Vydavatel: **Euromedia Group k.s.** Počet stran: 496 + 32 obrazových příloh.

Objednávky na www.klaus.cz

Paradoxy „zelených“ technologií

Leopold Benda

obchodní ředitel BENEKOVterm s.r.o.

V posledních letech se obnovitelné zdroje staly téměř módní záležitostí. Jsou „in“ a skloňují se ve všech pádech. Důsledky politicky někdy možná dobře míněných opatření na podporu obnovitelných zdrojů se ovšem začínají stále více negativně projevovat nejenom v ekonomické oblasti, ale bohužel i v oblasti kvality životního prostředí. Úspory na straně jedné znamenají obrovské plýtvání na straně druhé a příroda dostává pěkně zabrat.

Spalování uhlí a biomasy

Módní je dnes říkat, že spalování uhlí je špatné a spalování biomasy je dobré. Z Ministerstva životního prostředí České republiky dokonce chodí prohlášení o tom, že by se mělo spalování uhlí v domácnostech zakázat. Jenže tak černobíle to rozhodně není. Uhlí samo o sobě za nic nemůže. Problém emisí je především otázka technologií, které uhlí nebo i biomasu spalují.

Kotle prodávané v rámci EU se podle celoevropsky platné normy EN 303-5 rozdělují podle emisí a účinnosti do tří základních tříd. Kdo chce svůj výrobek prodávat, musí se dostat alespoň do té nejméně přísné, první třídy. Na českém trhu se tak například prodávají kotle na biomasu s neřízeným spalováním, u kterých je v nejméně přísné, první třídě, povolena maximální výše emisí CO ve výši 25000 mg/m³. Vedle toho se prodávají automatické kotle na uhlí, které splňují požadavky třetí, nejpřísnější třídy normy EN 303-5, a které při spalování uhlí dosahují běžně emisí CO na úrovni 500 mg/m³. Jinými slovy: jeden kotel na kusové dřevo s neřízeným spalováním je schopen produkovat emise ve stejné výši jako několik desítek automatických kotlů na uhlí.

Zajímavé je rovněž to, že Bursíkovo ministerstvo ve své zprávě o stavu životního prostředí v ČR v roce 2006 píše

o tom, jak malé kotle na tuhá paliva stále více znečišťují vzduch prachem a skleníkovými plyny. Přitom ve Zprávě agentury CENIA, ze které tisíkové prohlášení ministerstva vychází, se na stránce 11 lze dočíst, že od roku 2005 do roku 2006 se emise tuhých látek z malých zdrojů snížily o 22 % a emise CO o 26 %! Je to tedy přesně naopak, než ministerstvo životního prostředí tvrdí. Za rok se snížily emise tuhých látek z malých zdrojů o téměř jednu čtvrtinu!

Pravdou ale je, že na vesnicích problém se spalováním tuhých paliv dlouhodobě existuje. Pokud se v domácnosti používá jednoduchý litinový kotel s neřízeným spalováním určený oficiálně ke spalování koksu a do kterého ale ve skutečnosti uživatelé sypou gumu, plasty naplněné dřevem a olejem, pražce a další odpady, tak dokáže jeden takto používaný kotel jednoduše zamořit okolí na sto metrů daleko.

Pokud je snahou ministerstva životního prostředí regulovat tuto problematiku, zákazem spalování uhlí se to nevyřeší. Stejně jako se emise z automobilů snížily díky povinnosti používat katalyzátor, stejně tak by šlo dosáhnout velkého efektu i u tuhých paliv, a to zákazem prodeje a užívání kotlů s neřízeným spalováním, které jsou hlavní příčinou toho, proč je uhlí na „černé listině“ ministerstva životního prostředí.

Podpora elektřiny z biomasy

V podmínkách České republiky i Evropy má mezi jednotlivými obnovitelnými zdroji energie největší potenciál (a v současnosti je také nejvíce využívána) biomasa. U nás tvoří cca 80 % všech obnovitelných zdrojů.

Biomasa lze neefektivněji využívat na výrobu tepla, a tak je také u nás v drtivé míře využívána. Na trhu existují technologie, které umožňují spalovat biomasu ve formě dřev-

ní štěpky nebo pelet s účinností přesahující 90 %. Pokud se biomasa používá k výrobě elektřiny, například přimícháváním štěpky k uhlí, tak je biomasa spalována s účinností zhruba kolem 20 %. Přesto paradoxně náš stát svou legis-

v posledních letech zvýšila poptávku po štěpce (dřevním odpadu), vzrostla její cena a tudíž se stala nezajímavou pro mnoho soukromých uživatelů, kteří ji chtěli používat pro výrobu tepla. Místo, aby se tento zdroj biomasy spaloval v kotlích s účinností kolem 90 %, tak se začala štěpka přimíchávat k uhlí a spalovat v elektrárnách s účinností kolem 20 %.

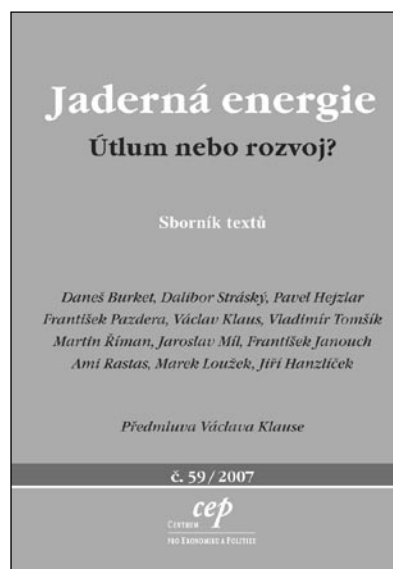
Stát svými dotacemi podporuje to, aby se z každého 1 kg štěpky využilo čtyřikrát méně energie, než je to dnes technologicky možné. Úředníci na ministerstvu životního prostředí se mohou radovat, že se v našem státě zvýšil podíl elektřiny vyráběné z obnovitelných zdrojů, a že to vykážou ve své statistice pro Evropskou komisi. To, že zatímco se na jedné straně zvýšila výroba elektřiny z biomasy, ale na straně druhé se mnohonásobně více snížila výroba tepla z biomasy, je zájmat nemusí...

Důsledky politicky někdy možná dobře míněných opatření na podporu obnovitelných zdrojů se začínají stále více negativně projevovat nejenom v ekonomické oblasti, ale bohužel i v oblasti kvality životního prostředí.

lativou podporuje u biomasy mnohem více výrobu elektřiny a nikoliv tepla.

Situace, která u nás vznikla je téměř absurdní. Stát dotacemi na „elektřinu z obnovitelných zdrojů“ subvencuje státní podnik ČEZ a další podniky, aby využívali štěpku jako surovinu pro výrobu elektrické energie. Kvůli tomu se

NABÍZÍME

Centrum pro ekonomiku a politiku nabízí sborník číslo 59/2007 „Jaderná energie – útlum, nebo rozvoj?“, do něhož přispěli **Daneš Burket, Dalibor Stráský, Pavel Hejzlar, František Pazdera, Václav Klaus, Vladimír Tomšík, Martin Říman, Jaroslav Míl, František Janouch, Ami Rastas, Jiří Hanzlíček** a **Marek Loužek** (editor sborníku). Předmluvu k publikaci napsal prezident **Václav Klaus**.

Cena: 50 Kč, 122 stran.

objednávky na www.cep.cz

EU nemá v pořádku účty

Lukáš Kovanda

doktorand VŠE v Praze

Je to nepřetržitý rituál už od roku 1994. Auditóři Evropského účetního dvora (EÚD) vždy na sklonku roku odmítnou posvětit zákonnost hospodaření s prostředky rozpočtu Evropské unie za rok předchozí. Oficiálně udělují takzvaný „audit s výhradou“, což značí že byly nalezeny závažné účetní nepravidelnosti. Ani loni nebyla „tradice“ porušena – auditóři neodklepli čistotu rozpočtových výdajů za rok 2006 (kdy rozpočet činil celkem 107 miliard eur).

Defraudace a korupce

Rozpočet EU se pro rok 2007 navýšil na téměř 130 miliard eur a kritici upozorňují, že systém plateb je stále náchylný k defraudacím a korupci. Když se předloni auditóři Evropského účetního dvora odmítli podepsat pod rozpočtové výdaje za rok 2005, pokusila se Evropská komise (EK) hodit horký brambor odpovědnosti na členské státy. Loni tak EÚD musel zřetelně upozornit, že odpovědnost za řízení peněžních toků a za příslušné transakce nese Evropská komise a nikdo jiný.

Ačkoliv do členských států míří zhruba čtyři pětiny z výdajů rozpočtu, právě Evropská komise je zodpovědná za nastavení pravidel kontroly užití zdrojů. A v této funkci podle Evropského účetního dvora selhává již třináct let (tedy přesně po stejnou dobu, po níž jsou audity prováděny). Z třiceti tisíc zaměstnanců Evropské komise jich za zmi oddělení rozpočtu a financí dli celkem pět set.

Jak například vyplývá ze závěrečné zprávy auditorů, minimálně dvanáct procent prostředků z programu pomoci regionům bylo vynaloženo na nesprávné účely. Část ze sumy 32,4 miliardy eur, jíž tento program oplývá, totiž nedoputovala k farmářům, nýbrž k majitelům golfových hřišť, zábavních parků či na konta městských rad v Británii a v Dánsku nebo dokonce

k provozovatelům britských železnic či německých a švédských hřebčínů a jezdeckých škol.

Za zemi, jež nejvíce zneužívá nedostatků v kontrole finančních toků EU, je všeobecně považováno Řecko. Reportér BBC Marc Mardell hovořil s tamějšími farmáři, provozovateli olivových plan-

Je to nepřetržitý rituál už od roku 1994. Auditóři Evropského účetního dvora (EÚD) vždy na sklonku roku odmítnou posvětit zákonnost hospodaření s prostředky rozpočtu Evropské unie za rok předchozí.

táží. Nadhodnocování počtu olivovníků „pod správou“ daného farmáře prý bylo donedávna naprosto běžné. Prostředky z pokladnice EU totiž byly přidělovány na základě výsledku rovnice, do níž jako proměnná vstupoval mezi jinými právě počet olivovníků. Nově ale prostředky plynou na základě velikosti plantáže (to zase umožňuje přizvít se výše zmíněným majitelům golfových hřišť či železnic, jejichž pozemky se zemědělskou půdou třeba jen sousedí). Řecká vláda tak bude financovat i satelitní sondáž, aby se utvrdila v tom, že olivovní farmáři velikost pozemků nenadhodnocují.

Ani řecká vláda a její zprostředkovatelské agentury ale údajně nejsou bez másla na hlavě. Farmáři upozorňují, že k nim prostředky z kasy EU plynou poněkud dlouho – praxe je prý taková, že zprostředkovatelé, dříve než poskytnou peníze majitelům plantáží, uloží celkovou sumu do banky, takže se nějaký čas těší z opravdu tučných a zcela za absence obětované příležitosti získaných úroků.

Semknutá mafie

Bývalá vrchní účetní Evropské komise Marta Andreasenová potvrzuje, že

osmdesát procent rozpočtu EU jde na podezřelé účely. Andreasenová, jež je nyní zodpovědná za finance UK Independence Party, byla v roce 2002 Komisí suspendována a následně vyhozena poté, co upozorňovala na nesrovnalosti a slabiny v účetních postupech EU. V Evropské komisi prý působí semknutá „mafie“, jejímž úkolem je zastrašit další případné „štouraly“, kteří by snad jako ona chtěli svět zpravit o účetních nepravostech.

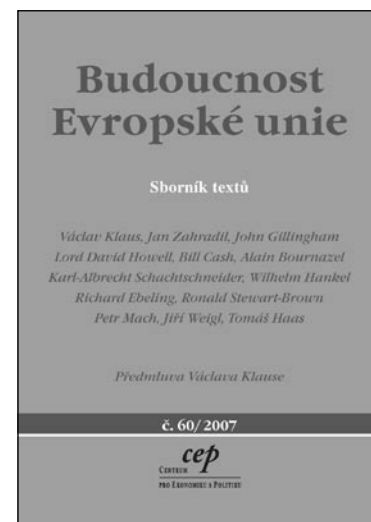
Problémem zůstává zejména fakt, že Evropská unie používá k financování projektů takzvaných zálohových účtů. Evropský účetní dvůr nemá právo tyto účty auditovat a musí se spoléhat na bankovní výpisy a zprávy příjemců. V praxi to znamená, že skoro dvě třetiny toků fondů EU nemůže ověřovat Evropský účetní dvůr, který má přitom výhradu už k oné zbytkové části rozpočtu, na niž plně dohlédne.

Finanční nesrovnalosti nejsou v Evropské unii ničím novým. Od roku 1991 financovala unie projekt rozvoje východoevropských zemí včetně Ruska. Evropský účetní dvůr odhalil, že z celkové částky sedm miliard eur bylo pět miliard vynaloženo neoprávněně.

Bývalá vrchní účetní Evropské komise Marta Andreasenová potvrzuje, že osmdesát procent rozpočtu EU jde na podezřelé účely.

Problémem je také to, že účetní dvůr nevládne žádnými právními nástroji, pomocí nichž by mohl nastolit pořádek. Narazí-li auditóři na podvod nebo nepravidelnost, předají tuto informaci orgánům EU, zejména protikorupčnímu úřadu OLAF (L'Office européen de lutte antifraude). Tím snaha o objasnění finančních záhad obvykle končí, protože pravomoci OLAF jsou velmi omezené. ■

NABÍZÍME

CEP nabízí sborník č. 60/2007 „Budoucnost Evropské unie“, do něhož přispěli **Václav Klaus, Jan Zahradil, John Gillingham, Lord David Howell, Bill Cash, Alain Bournazel, Karl Albrecht Schachtschneider, Wilhelm Hankel, Richard Ebeling, Donald Stewart Brown, Petr Mach, Jiří Weigl a Tomáš Haas**. Editoři sborníku jsou **Petr Mach a Dina Chmaitillová**. Předmluvu napsal prezident **Václav Klaus**.

Cena: 50-Kč, 100 stran.

**objednávky na www.cepin.cz
tel. 222 192 406, e-mail: cep@cepin.cz**

ZPRÁVA ZE SEMINÁŘE

Inflace – krátkodobý výkyv, nebo střednědobá hrozba?

Centrum pro ekonomiku a politiku uspořádalo v pondělí 18. února 2008 seminář na téma „Inflace – krátkodobý výkyv, nebo střednědobá hrozba?“. Na panelu, který moderoval prezident Václav Klaus, vystoupili viceguvernér České národní banky Miroslav Singer, hlavní ekonom České spořitelny Viktor Kotlán, analytička Komerční banky (a nová členka bankovní rady ČNB) Eva Zamrazilová a Petr Mach z Centra pro ekonomiku a politiku.

Miroslav Singer rozebral stávající lednový šok očima ČNB. Centrální banka odlišuje tři ukazatele inflace: celková inflace - srozumitelná pro veřejnost, měnově politická inflace a inflace korigovaná o regulované ceny. Asi polovinu vývoje spotřebitelských cen dnes ČNB neovlivňuje. Na přelomu roku došlo ke trojímu cenovému šoku: vyskočily regulované ceny, ceny pohonných hmot a ceny potravin. Cenový skok byl překvapení pro všechny; zvýšení se očekávalo, i když ne tak velké. U potravin je kolísání cen běžné. ČNB předpokládá, že prudký růst inflace v roce 2008 bude vystřídán poklesem v roce 2009.

Viktor Kotlán nepovažuje to, zda je inflace 3 % nebo 7 %, za problém. Vysoká inflace způsobuje špatnou alokaci zdrojů, transakční náklady a nežádoucí redistribuci bohatství. Inflace do 8 % však nemá žádné významné dopady na růst. Proto nás současný cenový vývoj nemusí děsit. Nízká inflace přinesla nízké nominální sazby a odtud nízké zadlužení v cizí měně.

Kotlán pokládá inflační cíl ČNB 2 % v roce 2010 za příliš ambiciózní. Přijetí eura se nemusíme bát, zkušenosti Irsko, Španělska či Portugalska dramatickém přehřívání ekonomiky nepotvrzují.

Eva Zamrazilová označila aktuální situaci za asi nejobtížnější za posledních deset let. ČNB za poslední rok zvýšila sazby o 1,25 %, vzhledem ke zpoždění však není jasné, kdy a s jakým dopadem se projeví. Nejzávažnějším inflačním rizikem je trh práce. Ceny potravin hned neklesnou, globální světová poptávka je výše. Zamrazilová varovala před případem Slovinska, jehož inflace po loňském vstupu do eurozóny vyskočila na 7,5 %. Přijetí eura bylo velmi rychlé, slovinská ekonomika se přehřívá. Načasování vstupu do eurozóny by mělo zohlednit riziko plynoucí ze ztráty měnového kurzu a vlastní měnové politiky.

Petr Mach rozebral příčiny současného cenového vývoje: administrativní ceny, globálně oteplovací regulace a emise peněz. Z lednové meziroční inflace 7,5 % činí podle Macha administrativní vlivy (DPH, deregulace nájmu) 2,9 %, globální vliv 3 % a měnová inflace pouze 1,6 %. Inflace roste v celé EU, v EU 27 stoupla z předloňských 3 % na loňských 4,7 %. Zdvojnásobila se cena pšenice na světovém trhu. Inflaci brzdí sílící koruna. Mach nastolil otázku, zda měnová politika řídí inflaci, nebo obráceně. Doporučil opuštění cílování inflace.

Václav Klaus zdůraznil monetaristické pojetí, že inflace je vždy a všude peněž-

ním jevem. Žádná konkrétní cena zboží inflaci nezpůsobuje. Makroekonomická analýza musí podle prezidenta vycházet z množství peněz v oběhu, nikoli ad hoc vysvětlení, co se stalo s jednotlivými položkami spotřebního koše. Prezident kritizoval dohody s podniky, které prováděly centrální banky v některých zemích před vstupem do eurozóny, jako návrat do komunismu. Klaus vyslovil obavu, zda se český ekonomický růst nedostává blízko k potenciálnímu produktu.

V diskusi člen bankovní rady Vladimír Tomšík vysvětlil, že inflace je peněžní jev, ale v dlouhém období; v krátkém a středním období musíme analyzovat jednotlivé faktory. Dnes není žádný důvod k panice, dezinflace se dostává sama i bez kroků centrální banky. Vladimír Kolman z ČNB považuje předpoklad rychlého návratu k cenovému normálu za příliš optimistický; tlak na vyšší mzdy je značný. Předseda ČSÚ Jan

Fischer varoval před předčasným komentováním předběžných dat o HDP za loňský rok. Poradkyně prezidenta republiky Stanislava Janáčková upozornila na vliv měnového kurzu na cenový vývoj.

Miroslav Singer zdůraznil rozdíl mezi realitou a učebnicí. M2 je hlavní indikátor cenového vývoje v horizontu let, nikoli měsíců; potenciální produkt označil viceguvernér za neviditelnou proměnnou. Viktor Kotlán upozornil na riziko světové stagflace; současný cenový vývoj v ČR považuje za krátkodobý výkyv, nikoli hrozbu. Eva Zamrazilová vysvětlila inflační cíl ČNB 2 % v roce 2010 jako důsledek soustavného podstřelování inflačního cíle v minulých letech. Petr Mach označil povinné přimíchávání bioložek do nafty za chtěnou inflaci, proti níž by měly protestovat zejména odbory. Jestliže inflace není způsobena měnovými vlivy, není správné na ni reagovat měnovými nástroji, např. zvyšováním sazeb. ML

NABÍZÍME

CEP nabízí sborník č. 56/2007 „Euro – dřívě nebo později“, do něhož přispěli přední čeští ekonomové **Stanislava Janáčková, Viktor Kotlán, Miroslav Singer, Václav Klaus, Jan Skopeczek** a **Petr Mach**, který je zároveň editorem sborníku. Předmluvu ke sborníku napsal **Václav Klaus**.

Cena: 50 Kč, 92 stran.

**objednávky na www.cepin.cz
tel. 222 192 406, e-mail: cep@cepin.cz**

PŘEDPLATNÉ CEPU

Nejjednodušší způsob, jak za výhodnou cenu dostávat pravidelně Newsletter, sborníky CEPU a pozvánky na semináře

BLIŽŠÍ INFORMACE NA:

www.cepin.cz • tel. 222 192 406

NADĚJE A OMYLY FERDINANDA PEROUTKY 1945–1947*

Michal Petřík,
poradce prezidenta republiky

Jediným cílem politiky bývá často zdrtit – „so oder so“, jak říkal Hitler, píše Ferdinand Peroutka ve sborníku svých článků z prvních tří poválečných let Tak nebo tak. Podívat se na tuto knihu s odstupem šedesáti let je mimořádně poučné. Kniha však není zdrcující kritikou nastupujícího komunismu či jeho přímou paralelou s nacismem. Texty vyjadřují myšlenku a autorovo přesvědčení, že změna společenského zřízení a nastolení socialismu jsou nutné, mohou však být nicméně provedeny dvojím způsobem: jedním, který náš život obohatí a zjemní, či druhým, který by jej mohl ochudit či učinit hrubším. Toto je rozcestí, na kterém podle Peroutky tehdejší česká společnost stála.

Jen socialismus je možný

Peroutka byl přesvědčen, že „jen socialismus je možný“. Ten pak může lidstvu přinést netušené obohacení, ale také netušené ochuzení, podle toho, jaké živly v něm nabudou převahy. Jako z pera některých dnešních intelektuálů se pak zdá jeho úvaha, že komu opravdu jde o osvobození lidské osobnosti, nesmí se lhostejně stavět k vyhlídce, že nyní může být člověk osvobozen od věky trvajících nadvlády peněz, která není o nic důstojnější, než kterákoliv jiná nadvláda.

Změnu politické taktiky KSČ si bylo možno po válce povšimnout na každém kroku. Sliby živnostníkům, rolníkům i inteligenci, se kterými šla naše komunistická strana v roce 1946 do ještě relativně (a na dlouhou dobu posledních) svobodných voleb, přinesly své ovoce. Atmosféru doby glosuje autor takto: „Kdysi by si byl pořádný ko-

munista dal spíše vyříznout jazyk, než by se přihlásil k demokracii. Nyní se k ní hlásí desetkrát denně. Kdysi byli komunisté nervózní, když se před nimi promluvílo o svobodě. Nyní píší ohnivé verše na svobodu.“ Nastupující éru vystihl úslovím: „Žádáme od vás svobodu podle zásad vašich - a odpíráme vám ji podle zásad našich.“

Takto Peroutka formuluje svou „odpověď pravici“, čili reakci na obavy pravicově orientovaných čtenářů (je zajímavé, jak silné paralely s dneškem zde můžeme vidět). Otázka, kterou třeba rozhodovat není ta, zda kapitalismus za všech časů byl neschopným systémem, nýbrž ta, kdy přestává být prospěšným systémem. Dochází pak k závěru, že po nějaké době by kapitalismus dospěl do stadia, kdy by nejen pro něj, ale i pro mnoho hodnot, které považujeme za nezadatelné, vznikla situace být či nebýt. V třicátých letech – píše – se k údivu většiny ukázalo, že kritika, která je obsažena v socialistické bibliotéce, měla pravdu. Socialisté podle něj nepřehlížejí nečinně a jejich vlivem by se nyní každá hospodářská krize změnila v krizi politickou.

Takto vidí hierarchii kapitalismu: barbarská přednost bažení po zisku; rozum, humanita, kultura měly podle něj postavení jen v druhé řadě. Teorie o neregulovatelnosti hospodářského života je pro něj atentátem na představy o síle inteligence. Klade si otázku: vše na světě lze uspořádat rozumem mimo děje výrobní a konzumní? Tomu by skutečně živá inteligence mohla uvěřit teprve, až by prohrála sto pokusů.

Domýšlivost intelektu

Dnes již víme, že jde o laskavý příklad domýšlivosti in-

telektu. Docela prozaicky by však bylo možno namítnout, že zde přece nejde o slova bůhvíjakého teoretika plánovitěho uspořádání hospodářského života, ale jen o upřímně přesvědčeného socialistu. Kapitalismus je totiž pro Peroutku výrobní a spotřební anarchie. Přirozené místo inteligence je pak podle něj na straně hospodářského plánu. Ani demokracie, ani inteligence nesmějí svůj osud spoutat s kapitalismem, vysvětluje Peroutka.

A nejde o latinskoamerického revolucionáře, ale o „solidního“ prvorepublikového novináře, který říká: „Nyní jsme dospěli do stadia, kdy sociální otázku třeba vyřešit nebo zahynout.“ Socialismus je pro něj hospodářsky rozumný a lidsky ušlechtilý ideál. Budou-li k němu přitaženy všechny nejkulturnější živly a prosytí a zjemní jej, mohou se rozvinout jeho kladné prvky, kterých je více než v kapitalismu, uzavírá Peroutka své úvahy nad námitkami zastánců pravice.

Ve své „odpovědi levici“ Peroutka konstatuje, že Košický vládní program stíhá osud mnoha slavných knih, kdy každý o nich mluví, ale málokdo je čte. Jeho zajímavým postřehem je v této souvislosti to, že kdybychom jej chtěli doslovně provádět, museli bychom se vracet zpět. Tvrdí, že bylo socializováno mnohonásobně více, než v něm bylo obsaženo. Všimá si, že je zvykem u dopisovatelů z levice, že u těch, kteří s nimi v něčem nesouhlasí, neuznávají ideové motivy ani počestnost ani rozumnost. Nad takovým člověkem mají jen tento závěr: takový muž buďto je zcela hloupý, nebo byl někým koupen.

Iluze českého žurnalisty

Zároveň ale upozorňuje na to, že levice má z důvodů svého nového mocenského postavení mnohem více hmotných možností odměňovat lidi či „kupovat duše“ než pravice. Neskrývá pak ani následující: náš politický život churaví na to, že jistá

vlivná část lidu je neschopna vidět v demokratech a humanistech něco jiného než mravně nebo rozumově méněcennou vrstvu a proto jimi dosti upřímně pohrdá a nepovažuje závazky jim dané za svaté. Své kritické úvahy na adresu levice vyjadřuje dále takto: Jsou-li taková lidé, kteří nedovedou pochopit a obsáhnout svobodu, je třeba je izolovat společným úsilím všech ostatních, rozumnějších, hrdějších – nebo méně dravčích povah. Jak ale mají ony méně dravčí povahy izolovat ty dravčí, které ale navíc nedovedou pochopit či obsáhnout svobodu?

Závěrem pak už nelze rozestat Peroutku od žádného klasického teoretika či propagátora centrálně řízené socialistické společnosti: bez socialismu, bez ústředního plánování v hospodářském životě unášely by nás mohutné moderní výrobní prostředky neznámo kam – patrně ke katastrofě. Mimo to se socialismus podle něj shoduje s mravním stavem většiny lidstva, které si přeje, aby heslo rovnosti bylo dobudováno i ve smyslu hospodářské rovnosti a rovné příležitosti pro všechny. A kde mají být záruky, že se nakonec socialismus nestane onou noční můrou, před kterou rovněž varoval? „Věříme v nic jiného, než v určité vlastnosti českého lidu, které působí ve všech stranách, za všech režimů a za všech ideologií.“

Období celkového společenského, politického a ekonomického úpadku, které se u nás v tomto období právě rodilo, je dokladem toho, kam naši zemi dovedl plánující (a plánovaný) lidský rozum. Ferdinand Peroutka z přesvědčení propagoval a podporoval socialismus; pojem, jehož obsah určovali jiní; pojem, jenž poté označoval jeden z totalitních režimů dvacátého století. Tolik poválečný příběh člověka, vnímaného jako jeden z pilířů naší prvorepublikové demokracie a klenot naší předválečné kritické žurnalistiky. ■

*) Vzpomínka na knihu Peroutka, F.: Tak nebo tak: Praha, František Borový (edice Kmen) 1947.